

Pri tem je zlasti važna navzočnost turškega zunanjega ministra v Moskvi

Bukarešta, 28. sept. o. Poljski zunanji minister, polkovnik Beck, ki se mudi z drugimi člani poljske vlade na romunskem ozemlju, je znova zaprosil romunsko vladu, da bi mu dovolila odpoletovati v Francijo. Prošnjo utemeljuje s tem, da so med njim in predsednikom vlade Skladkovskim ter maršalom Ryzdom Smyglin nastala nesporazumjenja, ki onemogočajo nadaljnje sodelovanje. Romunska vlada prošnji ni ugodila, ker smatra utemeljitev samo za pretežno, da bi Beck prišel v Francijo in tam vodil posle poljske vlade. Zaradi tega je zelo poostрила ukrepe proti članom poljske vlade ter jim omejila svobodo, kolikor se je uživali do zdaj. Za vzdrževanje poljskih vojakov in drugih beguncev je romunska vlada vsak teden segla tisti del zlatega zaklada poljske Narodne banke, ki so ga prinesli s seboj člani poljske vlade, da bi ga odpeljali v Angijo.

Druga letošnja premijera v ljubljanski drami:

Bernhard Shaw: Hudičev učenec

Način, kako Shaw razgalja človeka, v posebni meri pa angleškega človeka, boli. Ta bolečina ni prizadeto samoljubje človekovo, ampak nekaj več. Frivolnost in cinizem, ki Shaw z njima kaže na goloto, na človeka, »skakršen je« z vso svojo slabo naravo, le prerada oskrajnosti in prizadene tudi vrednote. Shaw potegne v blato tudi marsikaj lepega in dobrega, ko skuša režé priti do zadnje resničnosti, ki je pri njem vedno negativna.

Na drugi strani pa je Shaw brez dvoma eden izmed najspretnejših igropiscev, kar si jih moramo želeli. Ni ga zlepa dramatika, ki bi tako virtuozno obvladal vse odrske registre kakor B. Shaw. Kakor se igra s svojimi junaki, jih škodoljivo izigrava drugega proti drugemu, tako tira tudi gledalca iz enega presenečenja v drugo. Shaw je mojster v tem, da vsakršno pričakovanje gledalcev, vsakršno sklepanje glede bodočega razvoja dejanja postavlja na glavo. Duhoviti paradoksi, jedka, sarkastična kritika, neusmiljen posmeh, preveč vse te blesteče dialoge, ki se z njimi dejanje zapleta in razpleta s tako silo, da vsakogar priklene in prevzame.

Tudi »Hudičev učenec« ne taji svojega avtorja, dasi je to starejša njegovo delo. Sama na sebi preprosta zgodba dobi v njem svojevrstno globino in naperjenost. Da gre kdo za koga drugega junaka v smrt in tako onega drugega reši, je kaj hvaležen motiv, ki ga je že marsikdo obdelal in rešil tako, da mu je delo izvenlo v slavošpev požrtvovalnemu junaku. Shawu ne gre za takšno rešitev. Daleč je od patetičnega slavljenja in sovrážni vsakršno okinčano junštvo. Kdor je junak, je zanj norec, ali vsaj nekaj podobnega. Ljudje niso junaki zaradi junštva ali celo zaradi slave, ampak iz čisto drugačnih razlogov. Dozdevno junštvo enega izmed glavnih igralcev in dozdevna podlost njegovega protigralca se razloži z zanimivim in svojevrstnim preokretom v obeh: razbrzdani »hudičev učenec« se je odločil v odločilni uri za »junštvo«, ne da bi sam vedel, zakaj, in božji služabnik, krotki pastor, se je s tistim hipom znašel med bramborci svobode na bojnem polju. Oba sta svoji mesti v resnici zamenjala: tako je pač obema pokazala usoda. Način, kako Shaw na obeh junakih to izvede, je plod izredno globokega psihološkega studija. Zato je delo daleč od vsake zgolj zunanje tendence.

»Hudičev učenec«, naslovni junak, pa je tudi sam na sebi zelo čudna, čisto shawovska, pa tudi že od pamtiveka znana osebnost. Gre za človeka, ki se je uprl božanstvu, za zavednega puntarja proti Bogu, za častilca hudobnega duha. Prometej iz davnine, tukaj pa brez slehernega patosa pred nas postavljeni Dick Dudgeon... Ta postava sama na sebi, ki ji je dal Shaw celo »čas naslova«, nam ne more biti prav razumljiva, če ne poznamo tipično angleškega duha puritanstva. Pojav »hudičevega učenca« je v tej Shawovi komediji zgolj reakcija na tega duha, reakcija v nasprotno skrajnost. Nasprotje med »Dickom« in med zgolj zunanjim, lažnim, zločinskim puritanskim krščanstvom je tem večje, ker je zanj vera v hudiča živa resničnost, po kateri svoje življenje z vsem prepričanjem uravnava.

To v vsakem oziru svojevrstno »komedijo« je zrežiral dr. Bratko Kreft. Priznati moramo, da je svojo nalogo odlično rešil. Bila je to gotovo njegova doslej najboljša rešila. Tako razmejitev igre v prostoru, kakor tempo dejanja, sta bila vsega priznanja vredna in sta številno gledalstvo potegnili za sabo.

»Hudičevega učenca«, Riharda Dudgeona ali Dicka je ustvaril s prav izredno prožnostjo, svežostjo in prepričevalnostjo Jan. Njegov nastop je osvajal. Vprašanje je samo, ali odgovarja taka cyranojevska, »junaška« zamisel vloge čisto točno avtorjevim nameram. Pastor Andersen, ki ga je podal J.erman, je bil prisrčen in mil, ob usodnem preobratu prepričevalno silovit, dasi v kretinji nekoliko stereotipen. Spet novo doživetje je bila Judita, ki jo je igrala Šaričeva. Spet smo ob tej vlogi spoznali, kako je ta velika umetnica za našo Dramo nepogrešljiva. Samo sebe pa je prekosila Marija Vera v vlogi gospe Dudgeonove, kjer je znala v resnično nedoseženem formatu uresničiti tip stare puritanke, v kateri se skriva grdo sovraštvo za preperelo krinko puritanske vere. Sicer vedno »mračni« Škrbinšek je imel priliko, pokazati v generalu Burgoynu tudi drugo plat svojega velikega umetniškega daru. Postava tega čudeškega cinika je bila do potankosti izdelana. Svojo neverjetno prilagodljivost sta pokazala spet enkrat Sever in Sanein. Prvi, ki se vedno bolj uveljavlja kot »človek z neštetimi obrazy«, je ustvaril silno zanimiv lik omejenega Kristofa Dudgeona. Drugi nas je razveselil s komorno izdelanim odvetnikom Hawkinsom, na katerem je nešteto podrobnih domislic v glasu in kretinji potrdilo že ustaljeno sodbo o veličini Saneinove umetnosti, ki zavzema čisto svoje mesto v našem ansamblu. Bratina je izoblikoval kaj priljudnega seržanta stare šole, medtem ko je bil Drenovčev major Swindon kot pojav sicer zastaven, kot vloga pa manj izrazit. Plut in Brezigar sta podala zanimiva

lika dveh Dudgeonovih sorodnikov. Levar je va je bila prisrčna Essie. Celotna igra je bila na takšni višini, da bi bila v čast vsakemu velikemu odru drugod. Navdušenje gledalstva je bilo zato upravičeno, mnogi igralci so prejeli lepe šopke.

Za stalnost cen kmečkih pridelkov

Kmetijsko ministrstvo bo začelo z nakupovanjem živil za vojsko in za kopičenje rezerv

Belgrad, 27. septembra. Vlada je na pobudo ministra za kmetijstvo izdala več ukrepov, da se uvrstijo cene kmetijskih pridelkov na našem tržišču, kakor tudi take ukrepe, da se izvrši odkup potrebnih količin hrane za ustvaritev rezerv v zvezi z uredbo o ustanovitvi ravnateljstva za proučevanje in organizacijo kmetijskega za prehrano. V zvezi s temi odloki je dal minister za kmetijstvo dr. Čubrilović častnikarjem sledečo izjavo:

Tisto, kar je zbudilo morda mnogo začudenja v zadnjih dneh, zlasti z ozirom na položaj na svetu in na povpraševanje po kmetijskih pridelkih vsake vrste, je tisti nenavaden pojav, da so prav v tem času cene nekaterih kmetijskih pridelkov v naši državi nenadno padle pod raven, kolikor same stanejo kmetovalca. Ta »povoj« je moral biti toliko bolj čuden, ker je povpraševanje po kmetijskih pridelkih od strani tujine čimdalje večje. Ta padec se lahko pojasni samo na dva načina: Predvsem je kriva neorganiziranost domačega tržišča, da bi sprejelo veliko ponudbo od strani kmetov in da bi omogočilo najboljše prodaje za ponujene proizvode zaradi trenutnega zastojanja v svetu, v svetovnem prometu in zaradi nerednih razmer na nekaterih straneh. Drugič pa sama nezadostna organiziranost kmetovalcev, da se ob potrebi vzdrže velike ponudbe na domačem tržišču in da bi počakali boljših prilik, ker so njihovi proizvodi, ki jih imajo v rokah, danes suho zlato. Mi moramo eno in drugo neprijetnost odpraviti hitro in z radikalnimi metodami. Po eni strani bomo storili to s sodelovanjem samih zavodnih kmetovalcev, od katerih pričakujemo, da ne bodo brez neobhodne potrebe na tržišču tako veliko blaga ponujali in s tem povzročali padec cen, po drugi strani pa z organizacijo odkupa vsega tistega, kar je državi in vojski potrebno, namreč z odkupom na samem tržišču, da bi se se tem prepričali padec cen že ponujenega blaga. Vlada je takoj uvidela težave, s katerimi se kmetje bore, in sklenila izdati nujne ukrepe. Eden izmed teh ukrepov je tudi ta, katerega sem predložil in ki ga je vlada sprejela, namreč, da se čimprej odkupijo znatne količine kmečkih pridelkov, ki se nudijo vsak dan na našem tržišču, kakor so na primer pšenica, oves, koruza in mast, ki naj pobjša cene svinjam, čebula in morda v drugi etapi tudi drugi kmetijski proizvodi. Vlada mi je za izvedbo prve naloge te vrste dala na razpolago znatne kredite in mislim, da bom začel v najkrajšem času z deli, ki jih nameravam izvesti preko ravnateljstva za prehrano ob sodelovanju kmetijskih združenj, Prizada, zavoda za pospeševanje zunanje trgovine ter mlinarskih in drugih organizacij. Izdajajoč take ukrepe in obveščajoč istočasno kmetovalce na najhitrejši način o stanju na tržiščih ter v zvezi s tem, da ni nobenih splošnih razlogov, da bi se proizvajalcu mudilo prodajati lastne proizvode, upam, da bomo dosegli dvojni uspeh. Po eni strani bomo ustvarili že sedaj pred zimskimi meseci potrebne rezerve za pasivne kraje, da tem krajem zagotovimo prehrano pod ugodnimi pogoji, po drugi strani pa bomo z odkupom na tržišču vplivali na izboljšanje cen, za katerih padec ne obstoje nobeni opravičljivi razlogi. Poleg tega bomo začeli istočasno izvrše

Naj navedemo na koncu še inscenacijo, ki jo je oskrbel inž. Franz. Izvedel jo je v stvarnem slogu, zelo okusno in smotno. Motila je samo premajhna razlika med sceno prve in druge slike.

»Hudičev učenec« je torej svojevrstno delo, ki bo imelo svoje navdušene pristase, a bo marsikoga v prvem hipu tudi zmedlo. Je pa vsekakor vredno, da si ga ogledamo. Dovršena igra našega dramskega ansambla naj mu služi še v posebno priporočilo.

Vat odredbe o ustvarjanju rezerv hrane, tako da bomo s tem potegnili s tržišč znatne količine kmetijskih proizvodov, kar bo vsekakor moralo vplivati na zboljšanje cen. V tem našem delu je nekaj na vsak način potrebno, in sicer sodelovanje kmetovalcev samih. Brez njihove zavesti in brez udeležbe teh najširših slojev v tem velikem naporu ni in ne more biti uspeha. Mi vanje zaupamo in pričakujemo mnogo od njihovega sodelovanja za izpeljavo vseh tistih ukrepov, ki jih izdaja moj resor za poboljšanje njihovega stanja. Poleg tega bo država z nujnimi ukrepi intervenirala tudi na tržišču suhih sliv, bodisi z neposrednim odkupom na kraju samem od strani Prizada, ali pa na kak drug način, ki se bo pokazal za najbolj primernega. V vsakem primeru pa je vlada odločena, da prepreči prehod kmečkih proizvodov iz kmečkih rok v roke špekulantov, da bi slednji jutri s istimi kmečkimi proizvodi služili težke milijone, ker je po teh proizvodih na tujih tržiščih veliko povpraševanje. Kmetijski proizvodi predstavljajo danes suho zlato in zato morajo kmetje sami vedeti, da jih ne bodo dali iz svojih rok, dokler se ne bodo popravile cene, če jim to ni nujno.

Ljubljana od včeraj do danes

Včeraj smo doživeli izdaten napad burje, ki je bila v prvih popoldanskih urah še bolj pohlevna, proti večeru in zlasti v zgodnjih nočnih urah pa je pošteno pometala ljubljanske ulice in nam stresala kosti. Od časa do časa je prinesla s seboj nekaj mrzlih kapelj dežja, ki jih je iztisnila oblakom, katere je preganjala po nebu. Preganala jih je tako temeljito, da smo se davi prebudili v krasno, sončno jesensko jutro, ki nam obeta prav lep in topel dan. Herschel je za danes napovedal spremenljivo vreme in se je torej zaenkrat urezal.

Tramvaj ubil konja

Ljubljanski tramvaj spremlja zadnje dni izrazita smola. To sicer tako pohlevno vozilo, ki mu je pot strogo začrtana po ljubljanskih ulicah, nas vendar od časa do časa preseneti s kakšnim karambolom, vendar je treba v njegovo obrambo povedati, da večino prometnih nezd, ki se jih udeleži tudi tramvaj, zakrivijo druga vozila, ki imajo premalo spoštovanja pred tramvajskimi tračnicami, včasih pa tudi podcenjujejo hitrost našega tramvaja. Po dveh karambolih na Marijinem trgu v nedeljo in ponedeljek, ki sta se še kar dobro iztekla, pa je tramvajska nezdgodna kronika včeraj v dopoldanskih urah zaznamovala že tretji karambol v tem tednu, katerega prizorišče je bilo znano in precej nevarno križišče na Dolenjski cesti pred Rastoharjem. Neka dolenjska kmetica je peljala na ljubljanski trg krompir in zelje. Srečno je prispela čez dolenjski most in hotela zaviti pred Rastoharjem na desno na Cesto za Gradom. Vozila je meter desno v stran od tračnic. Nasproti pa ji je v tem privozil dolenjski tramvaj. Le kaj je bilo ženski, da je nekaj metrov pred tramvajskim vozom potegnila vajeti na desno, kar je konj ubogal

Novi komisarji na občinah in v okrožnih uradih na Hrvaškem

Zagreb, 28. sept. Včeraj je bilo objavljenih več banskih ukazov, s katerimi so bili postavljeni novi poverjeniki v vseh večjih občinah, kjer so bili poprej imenovani mestni sveti z župani vred in katere je ban dr. Šubišić odstavil. Za poverjenike so bili imenovani večinoma upokojeni višji upravni uradniki in višji sodniki. Prav tako so bili včeraj imenovani tudi komisarji za vse okrožne urade na ozemlju banovine Hrvatske. Tudi zagrebski mestni komisar je izvršil velike spremembe v mestni občini, ker je premestil večino mestnih načelnikov in predstojnikov uradov. Poročajo tudi, da je odstopil prostovoljno ves upravni in nadzorni odbor mestne hranilnice v Zagrebu. Novi člani bodo postavljeni bržkone še danes.

Konferenca vlade glede pomoči družinam vojaških obveznikov

Belgrad, 28. sept. V zvezi z načelnimi sklepi, ki so bili sklenjeni na zadnji seji ministrskega sveta, rešuje sedaj vlada podrobnosti teh sklepov na ožjih sejah, ki se jih udeležujejo resorni ministri. Včeraj je bila seja v kabinetu finančnega ministra, katere so se poleg finančnega ministra dr. Šuteja udeležili tudi predsednik vlade Dragiša Cvetković, podpredsednik dr. Maček in vojni minister Milan Nedić. Na seji so se bavili z vprašanjem pomoči za družine vojaških obveznikov, o čemer je vlada na svoji prejšnji seji že sklenila načelne sklepe. Proti večeru pa je bila v kabinetu predsednika vlade druga seja, ki so se je udeležili predsednik vlade Cvetković, podpredsednik dr. Maček, ter ministri dr. Čubrilović, dr. Budisavljević, Boža Maksimović in dr. Lazar Marković.

in se že v naslednjem hipu znašel na tračnicah. Tramvajski voznik ni mogel tako hitro zavreti voza in tako je tramvaj z vso silo butnil v konja in ga vrgel na tla. Konj je na mestu poginil. Preplašena ženska, ki je odnesla iz karambola zdravo kožo, se prvi hip ni niti zavedla, kaj se je zgodilo. Ko pa je videla, da leži njen ubogi konjiček brez življenja na tračnicah, so se ji vrdle debele solze po licih. Konjiček je bil vreden nekaj tisočakov in Bog ve, kdaj šele si bo mogla kupiti drugega. Na kraju nesreče se je kajpada zbral kup radovednežev, ki so seveda enoglasno naprtili krivdo za nesrečo — ljubljanskemu tramvaju. Toda po pripovedovanju očividcev je očitno, da je nezgoda zakrivila ženska sama, ki najbrž še ni bila zadosti vajena mestnega prometa. Poginulega konja se je polastil mestni konjač.

Iz ljubljanske bolnišnice

Od včeraj do danes je bolnišnica sprejela več ponesrečenec in poškodovancev: 15 letnega posestnikovega sina Lanija Josipa je v Gumnišču pri Škofljici povozil brezobzirno kolesar. Lani ima zlomljeno desno nogo in notranje poškodbe. Zidarskega mojstra Breznika Janka z Vira pri Domžalah so v bližini domače hiše napadli neznanci in ga precej poškodovali. Nenavadna nezgoda je doletela 61 letnega delavca Perka Petra iz Tržiča. Zjutraj je vstal, da bi odšel na delo, komaj pa je napravil nekaj korakov po sobi, mu je prišlo slabo. Padel je na tla in si zlomil ključnico. Ključnico si je zlomil tudi 37 letni Troha Avgust, delavec iz Most, pri nakladanju vreč. Dveletna hčerka magistratnega služitelja iz Ljubljane Vidmar Franciška je padla z voza in si zlomila nogo. Zalostna je zgodba komaj 17 letnega raznašalca kruha H. I. pri nekem peku v Trnovem. Tega so v neki gostilni v Linhartovi ulici tako upijali, da je fant padel v nezavest in so ga morali prepeljati v bolnišnico, sicer bi se bil zadušil od preobilo zaužite pijače.

Pregled dela cementnega kartela

Skrivnost smrtne megle

»Jaz sem se... sam... zastupil«
Devorny je molčal. Krepko je držal starčeve roke, ki so drgetale. Da bi vprašal? Čemu? Takoj je vedel, da tukaj na pomoč ni več misliti.

»Pred... že pred pol ure sem se zastupil...« je hropel profesor. »Zakaj, ste vprašali, zakaj? Ker mi bodo do konca življenja očitali, ker v mojih možganih tiči formula, ki se ne da zamoriti!«

Vse to bi lahko prenesel le tedaj, če bi doživel, kako si bo človeštvo pomagalo z mojim plinom! Vse to je zdaj preč... Tovarna za strupene pline ne bo pomagala človeštvu... Toda tega strupenega plina tudi ne boste imeli! Tega... ne....
Zastokal je. »Ne, ne boli... In takoj... bom to preстал. Potem sem formulo ugasnil! Noben človek mi je ne bo mogel potem več iztrgati. Ha! Sovražim ljudi. Pet in dvajset let sem trpel zanje...«

Glas se je izgubil v tihem mrmranju. Devorny je slutil, da gre najbrž le še za nekaj minut. In tedaj se mu je počasi pojavila zapeljiva misel: kaj bi bilo, če bi rekel temu že napol nezavestnemu človeku, da je ni boljše zadovoljivje njegovemu sovraštvu do človeštva, kakor prav odkritje tajne? Kaj naj reče?... Kaj naj reče?...
»Umiram...« je dejal Mutachora nenadoma čisto jasno in mirno.

Devorny se je zdrznil. Kdo je bil to rekel? Mutachora... ali oni drugi — Bellerini?...
Kako? Kaj naj spet s surovo silo izsiljuje od umirajočega neko skrivnost? In čeprav so bile te oči čisto drugačne, kakor

one... Te niso prosile, te niso obtoževale. Kljub temu! —
»Ali vam morem kaj pomagati, profesor? Ali imate še kakšno željo?« je tiho vprašal.

Bežen nasmeh je preletel trpke poteze na starčevem obrazu.

»Vi... ste moj edini prijatelj,« je jecjal. »Zaradi tega sem vam hotel še vse povedati. Težko je... sam... umreti.« Trajalo je nekaj časa, preden je Devorny razumel, za kaj gre. Toda potem so postajale besede, ki jih je kričal starec zmerom jasnejše: številke, črke, številke...

Takoj je razumel Devorny: nevedo, v smrtnem boju je izkričal starec svojo tako skrbno skrivano tajno. Zmerom znova iste številke, iste črke...

Nenadoma, čisto nenadoma so onemeli kriki. Devorny je bil sam.

Z motnim pogledom je strmel na ozek robni kosček nekoga časopisa, na katerega je neka roka, njegova lastna roka brez njegove zavesti in proti njegovi volji napisala nekaj črk in številk.

XXXII.

Deveta ura je minula... Kot razdražena zver je drvel Devorny po cestah. Dež je z debelimi kapljami udarjal. Devorny se ni menil za to... Drvel je naprej, naprej... Brez misli, brez cilja.

Pri motnem sijaj svetilke je vrgel pogled na svojo uro. Pol desetih... Šele zdaj se je spomnil na to, da mora biti ob desetih na letališču. Polagoma se je začel uživljati nazaj v svet resničnosti. V zmešnjavo misli, ki so ga sedaj obletavale, je preostala končno le še ena — bolj želja kot misel: da bi kar se da hitro opravil poročne formalnosti, in potem v kraj z vso to neljubo zgodbo — tako ali tako!

Pet minut pred deseto je vstopil v letalo, ki je bilo pripravljeno za polet. Trda, odločna poteza se je bila zdaj zarisala okrog njegovih ust. Mrko, nekako sovražno so se svetlele oči. Liane je že čakala nanj. Četudi še nikoli ni bil prijeten od nje, je vendar takoj opazila spremembo na njem. Sklepala je napak, pa tudi v njene oči, ki so prav kar še zaskrbnjeno in ljubeznivo begale po njegovi mokri obleki, se je naselil brezbrzični, mrzli izraz.

Nihče ni spregovoril besede. Ogorčena sta si stala nasproti — dva človeka, ki sta imela namen skleniti življenjsko zvezo. Devorny je kot prvi pretrgal molk.

»Ti vztrajaj pri sklepu, da te moram poročiti?«

»Pri tem ostane!«

»Čeprav natančno veš, da te ne ljubim?«

Liane je komaj vidno dvignila rameni.

»Začasno zadostuje, da te ljubim jaz.«

Devorny se je trdo zasmeljal. Ali bi si bil kdaj mogel misliti, da bi kdo utegnil s tako zoprnim glasom zagotavljati svojo ljubezen?

»To je opičja ljubezen,« je prezirljivo odvrnil. »Resnična ljubezen se rajši odzove v takem primeru kot je ta.«

Negibni Lianin obraz je postal nenadoma živahen.

»To ni res!« je odločno vzkliknila. »Tvoja ljubezen, ki se velikičodušno odpoveduje, prihaja le iz ljubavnih romanov. Prava ljubezen se ne odpove nikoli! Kaj pa bi imela jaz od take odpovedi...«

»In kaj imaš od zakona z menoj?«

»V najbolj neugodnem primeru prav isto kakor od odpovedi,« je odrezavo odgovorila Liane. »Sicer pa imam še vedno upanje, da si končno le pridobiš tvojo ljubezen.«

Devorny je izigral svoj zadnji adut:

Od tu in tam

Nekatere hrvaške občine so že začele deliti podpore tistim družinam, katerih redniki so bili poklicani na vojaške vaje. Tako sta se že oglašala Karlovac in Šibenik. Občine so sprva nakazovale te podpore iz svojih ubožnih skladov in iz sredstev za podpiranje siromašnih, ko so jim pa ta sredstva pošla, so se obrnile na oblasti, da jim nakažejo primerne denarne zneske na račun tistih podpor, ki jih bodo oblasti nakazale občinam za razdelitev med družine, ki jim je zadnja vladna uredba zagotovila podporo. Prav tako je šibeniška občina zaprosila vojaške oblasti, da bi vrnilo vprežno živino kmetom, ki to živino rabijo za pospravljanje poljskih pridelkov.

Dober zgled za ostale tovarnarje je dala tovarna salam Gavrilovič iz Petrinje. Pobiljšala je delavcem plače od 7—15%, obenem pa jim je zagotovila plačane dopuste 14 dni. Vsi delavci dobe kosilo v tovarni, oženjeni pa dobe meso in mast za 15% ceneje kakor pa so tovarniške cene. Delavske plače bodo znašale mesečno od 900 do 2200 din. Tako ugodno pogodbo je izposlovala delavcem hrvaška delavska organizacija, ki je del dr. Mačkovega gibanja.

Bivši egiptski kedi Abas Hilmi II. se je s svojo luksuzno jahto spet pojavil v splitskem pristanišču. Letos je to že tretjič, da ta egiptski princ zapljuje v Split, ki ga obišče redno vsako leto. Svojo jahto je sedaj pustil čez zimo v ladjedelnici, da jo bodo očistili in popravili, sam pa je odpotoval v Zagreb. Kam bo odpotoval čez zimo, pa ni znano. Verjetno pa je, da bo ostal v naši državi.

Manjši meteor je padel v bosanski vasi Ostrožac. Zjutraj so ljudje nenadoma zagledali, kako se je preko neba od vzhoda proti zahodu vlekel žareča nit, nakar je nek trd predmet udaril ob bližnjo planino, da so ljudje čuli silno močan udarec in nato detonacijo. Bil je to meteor manjše velikosti, ki je padel na planino in se zasadil v zemljo. Ljudje so obvestili vodstvo sarajevskega muzeja, ki bo meteor odkopal in ga spravilo v muzej.

Novo železniško progo od Časka do Banjaluke bodo začeli v kratkem graditi. Železniška uprava je razpisala licitacijo za prve dele te nove proge. Cela proga bo veljala 68 milj. din.

Padanje cen kmetijskih pridelkov na domačih tržiščih hoče preprečiti naša vlada. Na prvi pogled se zdi čudno, da so začele sedaj padati cene, ki je vendar povpraševanje po kmetijskih pridelkih doma in v tujini izredno veliko. Kmetijski minister dr. Čubrilovič je dejal, da je temu vzrok prevelika ponudba od strani kmetovalcev samih, ki prihajajo na trg z velikanskimi količinami svojih pridelkov in s tem sami pomagajo, da cene padajo. Špekulanti izrabljajo to stanje in pokupijo za nizke cene vse pridelke, naslednjega dne pa jih prodajo z velikim dobičkom. Zaradi tega bo vlada izdala več ukrepov, s katerimi bo zajela ta pojav. Najprej računa na zavednost kmetovalcev samih, da se bodo ravnali po njenih nasvetih in prinašali na tržišča samo toliko blaga, kolikor je treba. Poleg tega bo država pomagala vzdržati stare cene pridelkov na ta način, da bo vojska še sedaj nakupila večje količine živil, vseh vrst, nato pa bo začela nakupovati pridelke tudi novo ustanovljena direkcija za zbiranje rezerv živil in za prehrano prebivalstva. Vlada računa, da bodo kmetovalci znali ceniti njeno dobro voljo, da jim pomaga, in se bodo držali njenih nasvetov v vsakem pogledu. K sodelovanju bo vlada povabila tudi vse kmetijske organizacije in združenja. Minister dr. Čubrilovič je povedal, da je v mnogem krivo padanje cen tudi neorganiziranost kmetovalcev. Tudi v tem pogledu bo treba storiti potreben napredek.

Uredba o depolitizaciji sodnikov bo razveljavljena, po izjavi pravosodnega ministra dr. Lazarja Markoviča. Posebna delegacija združenja sodnikov, ki so bili izvoljeni na opozicijski listi pri volitvah v sodniško združenje, je obiskala pravosodnega ministra in mu razložila svoje predloge. Minister dr. Markovič je obljubil, da bo predloge upošteval in razveljavil uredbo, ki prinaša sodnikom več krivice kakor pa novega reda v sodniški etni. Prav tako se bo minister poboril za druge uredbe, s katerimi se bo uredilo vprašanje sodniškega stanu, tako da se bo naše pravosodje popravilo.

O strašnih posledicah uživanja žganja dan za danem poročajo listi. Iz Ivanca na Hrvatskem poročajo, da tam skoraj ni kmeta v vasi, ki bi ne bil pijan ali pa vsaj omamljen od žganja. Sliv je toliko, da ljudje ne vedo, kam z njimi. Zato so začeli na debelo kuhati žganje. Ker pa za to žganje, ki je precej slabe kakovosti, ni kupecev, ga pijejo sami. Ni ga dneva, da ne bi bilo v vasi po več pretepov. Še huje pa je pri otrokih. V tamkajšnji šoli so zalotili več dekčkov, ki so prišli v šolo popolnoma pijani, pri drugih pa so učitelji našli posebne stekleničice, v katerih se je nahajalo žganje. Nič čudnega, če se bodo iz take mladine, ki se že v rani mladosti vdaja pijači, izrodili ljudje, ki bodo delali vse svoje življenje preglavice svojem, še več pa oblastem.

Hudo bitko s cigani, ki so kradli konje v občinah okrog Petrovgrada, so imeli nekateri kmetje v družbi orožnikov v vasi Barandi. Cigani so v vasi zvečer ukradli več konj in pobegnili z njimi. Orožniki so šli takoj v pogon za njimi in spetoma srečali kmeta Zivanova. Prosili so ga, naj jim pomaga. Kmet je obrnil svoj voz in odpeljal z njim orožnike. Spetoma so srečali enega cigana, ga zvezali, in naložili na voz. Kmalu so dohiteli večjo cigansko skupino in jo hoteli prišiliti k vdači. Toda neka ciganka se je priplazila za hrbet Zivanova in mu zbila s palico iz rok samokres. Ker so orožniki od strani hoteli zajeti cigane, so cigani izrabili ugodni trenutek, težko ranili z več strelji Zivanova, potem pa osvojili njegovo tovaršila. Nato so zajahali konje in izginili v temni noči. Težko ranjenega Zivanova so prepeljali v bolnišnico, kjer so morali izvršiti takoj transfuzijo krvi.

Pijani kmetje so se stekli v Zenici. Kmetje Bevanda, Akrapovič in Djurič so se sestali v gostilni na kosilo. Krepko so potem erkali žganje, da so se vsi napili. V takem stanju so se zaradi malenkosti spili Bevanda je nenadoma skočil nad svoja tovaršila z nožem v roki. Preden se je mogel ubraniti, je Akrapovič že dobil tri smrtno nevarne vbojilaje v prsa. Tedaj je Djurič priskočil tovaršu v pomoč, toda že ga je dosegel napadalec in mu zarinil nož v trebuh. Djurič je le toliko uspel, da je Bevanda odrezal nos. Akrapovič je podlegel ranam že v gostilni. Djurič pa se nahaja v sarajevski bolnišnici, toda tudi nad njim so zdravniki obupali.

50 letnica največjega slovenskega hranilnega zavoda:

Mestna hranilnica ljubljanska do svetovne vojne

Ljubljana, 28. septembra.

Poročali smo že, da praznuje največji slovenski ljudski denarni zavod, Mestna hranilnica ljubljanska, dne 1. oktobra 50 letnico, odkar je pričela poslovati. Za to priložnost je uprava hranilnice izdala obsežno, bogato opremljeno in izvrstno obdelano spomenico, ki jo je napisal uradni hranilnice dr. France Zupan. V naslednjem hočemo našim bralcem na podlagi gradiva, ki je zbrano v spomenici, prikazati ustanovitev in razvoj Mestne hranilnice do pred 25 leti, ko je prav tako kakor danes zajela svet vojne vihra. Prihodnjič pride na vrsto drugi del zgodovine Mestne hranilnice.

Ustanovitev Mestne hranilnice

V dobi, ko se je ustanovljala Mestna hranilnica ljubljanska, je bilo vse narodno gospodarstvo na ozemlju Slovenije in prav tako tudi skoraj vse denarni trg v rokah tuje manjšine, ki je svojo gospodarsko nadmoč uporabljala pri izvajanju politične oblasti. Borba Slovencev za kulturno in politično osvoboditev pa ni mogla uspevati, ker ni bila naslonjena na gospodarsko podlago. Šele spoznanje vodilnih Slovencev, da je treba narodno borbo zasidirati na krepki gospodarski podlagi, je prinesla napredek, in sad tega spoznanja je ustanavljanje prvih slovenskih denarnih zavodov. V času ustanavljanja Mestne hranilnice je bilo na slovenskem ozemlju že lepo število samoupravnih in drugih hranilnic, med temi pa le tri slovenske, in tako je bilo očitno, da je tujec z denarjem, ki mu ga je prinašal v njegove hranilnice slovenski varčevalec, pomagal vzdrževati svojo politično in kulturno nadmoč.

Pri dopolnitvah volitvah v ljubljanski občinski svet aprila 1882 so prvič zmagali Slovenci in Ljubljana je dobila prvega slovenskega župana v osebi Petra Grasselija. Že na prvi seji novega občinskega sveta je na pobudo Ivana Hribarja odvetnik dr. Mosche stavil predlog, naj se v Ljubljani ustanovi mestna hranilnica. Predlog je pridrli proti nemškim glasovom in novoizvoljeni hranilnični odsek je izdelal pravila za novo hranilnico, ki jih je občinski svet potrdil in poslal vladi v odobritev. Vlada pa je iz razumljivih razlogov odobritev pravil zavlačevala in je štirikrat poslala nazaj v popravilo. Šele 15. jan. 1889 je deželna vlada hranilnična pravila potrdila, nakar so pihiteli s pripravami za otvoritev. Izvoljen je bil prvi upravni odbor, ki si je izbral za predsednika Fr. Ks. Souvana. Dne 1. oktobra 1889 je bila v pritlični sobici na levi strani magistratnega poslopija skromna slovenska prišla poslovati.

Prvo desetletje dela

Začetna pot mladega slovenskega denarnega zavoda ni bila lahka. Poleg svojih lastnih težav je bilo treba premagati še ovire, ki so jih metali na pot nasprotniki, zlasti mogočna Kranjska hranilnica, ki je videla v novem zavodu nevarnega tekmeča. Najprej je bilo treba zajeti čim širši krog vlagateljev, kar se je idealnim delavcem v upravnem odboru v polni meri posrečilo. Zato vidimo v naglem razvoju rasti vloge, ki so na koncu l. 1890, torej po dobrem letu zavodovega obstoja, že dosegle 968.034 gold., do leta 1899 pa 14.403.664 K. kar je bilo razdeljeno na 15.073 vložnih knjižic. Obrestna mera za vloge je znašala 4%. Prav tako pa so vzporedno z vlogami rastle tudi posojila na nepremičnine. V prvih 10 letih poslovanja je Mestna hranilnica posodila 5250 dolžnikom nekaj nad

9 milijonov kron posojil. Hranilnica pa je prav kmalu začela dajati tudi posojila občinam proti zastavitvi davčne sile. V prvem desetletju je hranilnica posodila lepe vsote 57 slovenskim občinam, med katerimi je bila seveda najvišje udeležena ljubljanska občina.

V prvem desetletju obstoja Mestni hranilnici ni bil usojen noben večji pretres. Le ob znanem potresu 1895. leta so se nekateri vlagatelji zbal za svoj denar. Iz neke gorenjske vasi so prihiteli vsi vlagatelji, ki so jim natvezili, da se hranilnica z njihovimi prihrani vred pogreza. Toda, ko so videli, da hranilnica normalno posluje, so se pomirili.

Vstop v dvajseto stoletje

Silen razmah pa je doživela Mestna hranilnica ljubljanska v dobi od začetka 20. stoletja pa tja do svetovne vojne. Z velikimi skoki so se dvigale vloge in dne 8. maja 1908 je velika slovenska zastava na poslopiju hranilnice naznanila, da so vloge prekoračile 25 milijonov kron. Še istega leta pa je Ljubljana doživela znamenite septemberske dogodke, ki so močno odjeknili tudi na gospodarskem polju. Slovenci ljudje so tedaj začeli na debelo dvigati svoj denar iz nemških denarnih zavodov in ga prenašati v slovenske denarne zavode. Okoli 80 milijonov kron slovenskega narodnega premoženja se je tedaj preselilo iz nemških v slovenske hranilnice. V Mestni hranilnici so do konca leta 1908. vloge narastle na 37 milijonov kron. Nemška uprava Kranjske hranilnice, ki je bila pri tem preobratu najbolj prizadeta, je kot represalijo na to odpovedala osebnim kredit slovenskim posestnikom, trgovcem in obrtnikom ter ukinila svojo zastavljalnico. Slovenskim gospodarskim slojem, ki so bili čez noč oropani osebnega kredita, je pomagala Mestna hranilnica, ki je hitro v svojem okrilju ustanovila posebno Kreditno društvo za slovenske trgovce in obrtnike. Mestni občini pa je s primernim kreditom pomagala ustanoviti mestno zastavljalnico. Vloge v našem zavodu pa so medtem še neugnanu rastle in dosegle pred izbruhom svetovne vojne nad 45 milijonov kron. Vse vrste hranilničnega poslovanja so se silno razvile, tako da je denarni promet vsako leto dosegal ogromne vsote.

V tem času je Mestna hranilnica doživela nekoliko pretresov, ki jih je sprožil položaj v svetu. Toda solidni denarni zavod je šel preko njih nemajmanj. Bilo je to ob znani denarni krizi okrog leta 1905., dalje leta 1908. ob aneksiji Bosne in Hercegovine ter ob izbruhu balkanske vojne. Doživela je ob teh priložnostih nekaj navalov vlagateljev, ki pa so bili manjšega obsega. Ko so vlagatelji uvideli, da je njihov denar v hranilnici varen, so ga prinesli nazaj.

Mestna hranilnica je prva leta svojega obstoja poslovala v skromnih prostorih na magistratu, ki pa so postali kmalu preozki, zato se je kmalu preselila v nekdanjo Galetovo hišo. Kmalu pa je začela misliti na lastni dom in je leta 1905. dozdela za tiste čase monumentalno palačo v Prešernovi ulici, kjer posluje še danes.

Velik razvoj Mestne hranilnice ljubljanske v predvojni dobi najbolje pojmuje, ako pretvorimo tedanjo vrednost zlate krone v današnjo valuto. Leta 1914. je imela hranilnica vlog okrog 45 milijonov kron, kar da v današnji valuti nad pol milijarde dinarjev. Te višine vlog hranilnica po vojni še ni nikdar dosegla.

O nadaljnjem razvoju Mestne hranilnice bomo pisali prihodnjič.

Konec starega mestnega pokopališča v Mariboru

Mestni svet mariborski je z odločbo z dne 6. februarja 1914 odredil zatvoritev starega mestnega pokopališča v Strossmayerjevi ulici, last stolne in mestne župnijske cerkve, in sicer z dne 31. marca 1914 e pripombo, da se družinski grobovi smejo še uporabljati skozi dobo 5 let, grobnice pa skozi 10 let. Končna odstranitev vseh spomenikov, križev, ograj itd pa se mora izvršiti po 40 letih. Glasom iste odločitve pa si je mestni svet pridržal pravico, da končno opustitev tega pokopališča lahko odredi tudi v skrajšanem terminu. Mestni svet mariborski se je nato poslužil te pravice ter je na svoji seji dne 6. decembra 1928 skrajšal gornji rok do 1. januarja 1940.

Ker se sedaj bliža termin za izvršitev tega sklepa, so nekateri meščani vložili proti njemu pritožbo ter so prosili, da se rok za zatvoritev pokopališča podaljša. O tem je sklepal mestni svet na svoji seji dne 24. marca 1939 ter sklenil, da se prošnji ne ugodi, in sicer zaradi tega, ker je prvotni sklep postal pravomočen in pa ker je došla mestna in stolna župnija z omenjenimi sklepi pravice, ki se ji ne morejo brez njenega pristanka spet odvzeti.

Športne vesti

X. balkanske igre. Sinoči ob 8 zvečer je odpotoval v Zagreb slovenski del jugoslovanske atletske reprezentance, ki bo zastopala Jugoslavijo na X. jubilejnih balkanskih igrah v Atenah. Letošnja jugoslovanska reprezentanca ni kompletna in bodo manjkali nekateri prav dobri atleti. Tako so ostali doma Pleteršek, Martini, Kvas, Markušič, Mikič in Vučević. Zato je atletska zveza v zadnjem hipu doletela, da gredo poleg že določenih slovenskih atletov v Atene še Mausar za met kopja, Bratovž za skok v višino in Mariborčan Schmiederer za tek na 3000 m preko naravnih zaprek.

Program 10 balkanskih iger je naslednji: Nedelja, 1. oktobra: 100 m. predtek, skok v višino, 800 m, kroglja, 100 m finale, 10.000 m ter štafeta 4 krat 400 m.

Torek, 3. oktobra: prvi del desetoročja ter sreda, 4. oktobra: drugi del desetoročja ter tek čez zapreke na 3000 m (steeple-chase).

Sobota, 7. oktobra: 200 m predtek, disk, 400 metrov zapreke predtek, skok v daljavo, 200 m finale, klavir, 400 m zapreke finale ter balk. štafeta.

Nedelja, 8. oktobra: maratonski tek, 110 m zapreke predtek, skok ob palici, disk helenski stil, troskok, 1000 m, kopje, 110 m zapreke finale, 400 m finale ter štafeta 4 krat 100 m.

100 m: 10.6 Frangoudis (Grčija) v Carigradu 1935; 200 m 21.6 Frangoudis (Grčija) v Atenah 1933; 400 m: 49.1 Yordache (Romunija) v Bukarešti 1937; 800 m: 1:57.4 Goršek (Jugoslavija) v Bukarešti 1937; 1.500 m: 4:02.2 Goršek (Jugoslavija) v Bukarešti 1937; 5.000 m: 15:39.4 Krevs

(Jugoslavija) v Belgradu 1938; 10.000 m: 32:15.2 Dinu-Christea (Romunija) v Belgradu 1938; maraton: 2:30:38.0 Ragazos (Grčija) v Belgradu 1938; 110 m zapreke: 14.8 Mantica (Grčija) v Zagrebu 1934; 400 m zapreke: 53.9 Mantica (Grčija) v Bukarešti 1937; 4x100 m: 42.1 Grčija v Bukarešti 1937; 4x400 m: 3:25.8 Jugoslavija v Belgradu 1938; balkanska: 3:23.8 Grčija v Zagrebu 1934; kroglja: 14.58 Kovačević (Jugoslavija) v Belgradu 1938; disk: 49.60 Syllas (Grčija) v Belgradu 1938; disk hel. slog: 41.89 Syllas (Grčija) v Carigradu 1935; kopje: 64.69 Papageorgiou (Grčija) v Atenah 1938; klavir: 50.22 Dimitripoulos (Grčija) v Atenah 1936; višina: 1.89 Papa-nicolaou (Grčija) v Atenah 1931; daljavo: 7.10 Lambachis (Grčija) v Carigradu 1937; s palico: 3.91 Thanos (Grčija) v Belgradu 1938; triskok: 14.45 Palamiotis (Grčija) v Belgradu 1938.

Slovenska nogometna zveza so bili sprejeti načelno važni sklepi, ki bodo precej izpremenili položaj nogometnega športa v Jugoslaviji. Sklepi se glasio:

1. Sklene se ustanovitev samostojne slovenske nogometne zveze.

2. Skliče se izredni občni zbor LNP zaradi likvidacije.

3. Sklene se sklicati ustanovni občni zbor slovenske nogometne zveze na dan likvidacije LNP. V odbor za izdelavo pravil nove slovenske nogometne zveze so izvoljeni dr. Kosič, Martelanc in Jugovec iz Ljubljane in Maver iz Maribora. Termin za izredni občni zbor LNP in hkrati tudi termin za ustanovitev slovenske nogometne zveze še ni določen, ker je treba predhodno urediti še nekaj drugih vprašanj. Ustanovitev samostojne slovenske nogometne zveze z veseljem pozdravljamo.

Vremensko poročilo

»Slovenskega doma«

Kraj	Barometer-sko stanje	Temperatura v °C		Relativna vlažnost v %	Oblačnost (0-10)	Veter (smernost, jakost)	Padavine	
		naj-višje	naj-nižje				m/m	vrsta
Ljubljana	766.6	13.2	6.4	71	1	E ₂	—	—
Maribor	767.6	14.5	2.0	80	2	U	2.0	dež
Zagreb	762.2	11.0	5.0	80	8	E ₁	0.1	dež
Belgrad	762.6	15.0	6.0	80	10	NE ₁	—	—
Sarajevo	764.7	12.0	9.0	80	10	U	—	—
Vis	761.4	17.0	13.0	90	6	SE ₆	—	—
Split	761.4	17.0	13.0	40	6	ENE ₂	—	—
Kumbar	762.0	22.0	14.0	60	8	U	—	—
Rab	761.9	18.0	11.0	80	10	SE ₄	4.0	dež
Dubrovnik	761.0	22.0	14.0	40	0	NE ₂	—	—

Vremenska napoved: Spremenljiva oblačnost, zmerno hladno in vetrovno vreme.

Koledar

Danes, četrtek, 28. sept.: Venceslav.

Petek, 29. sept.: Mihael.

Obvestila

Nočno službo imajo lekarne: mr. Bakarčič, Sv. Jakoba trg 9; mr. Ramor, Miklošičeva c. 20; mr. Murmayer, Sv. Petra cesta 78.

Izlet v Slov. gorice priredi Tujsko-prometna zveza dne 8. oktobra. Vse informacije in sporede dobite v biljetarnah Putnika: Tyrševa c. 11 in Masarykova 14.

Dne 8. oktobra t. l. priredimo izlet v Slovenske gorice. Obisk Maribora, St. Ilija, Čmureka in Apaške doline do Gornje Radgone. Povratek skozi Slatino-Radenci—Kapele—Ivanjce—Sv. Trojico—Sv. Peter nazaj v Maribor in od tod do Ljubljane. Ob trgatvi v Slovenskih gorah obiščite znane in prijetne slovenske območje kraje. Prijave sprejemamo samo do 6. oktobra t. l. zvečer. Spored: Odhod iz Ljubljane v vlakom dne 8. oktobra t. l. ob 5.30 zjutraj. Prihod v Maribor ob 9.13. Kratek postanek v Mariboru. Odhod z avtobusom s Trga Svobode ob 10. Avtobusna vožnja do St. Ilija in nato skozi Čmurek—Apaško dolino do Gornje Radgone. V Gornji Radgoni kratek postanek — ogled gradu in sprehod do državne meje. Nadaljevanje vožnje ob 12 skozi Slatino-Radenci do Kapele. Prihod v Kapele ob 13. Tu kosilo. Po kosilu sprehod skozi vinograde in nakup grozdja. Odhod iz Kapele ob 15.30. Avtobusna vožnja preko Sv. Trojice dalje skozi Ivanjce, Sv. Lenart in Sv. Peter do Maribora. Pri Sv. Trojici je predviden ogled znamenite romanske cerkve. Prihod v Maribor ob 18.30. Povratek v Ljubljano z vlakom ob 20.55. Prihod v Ljubljano z brzovlakom ob 1.15. — Cena izleta 130 din. V ceni je upoštevana vožnja z vlakom tja in nazaj, od Zidanega mostu do Ljubljane brzovlak, avtobusna vožnja po Slovenskih gorah, kosilo v Kapele in grozdje. — Prijave sprejemajo vse biljetarne Putnika v Ljubljani, Tyrševa cesta 11 — Masarykova cesta 14.

Vprašalne pole je mestno poglavarstvo postavilo še vsem hišnim gospodarjem, vendar so se pa pri pobiranju izpolnjenih pol pojavile težkoče, da morajo služitelji pol dvakrat in tudi po trikrat k posameznim gospodarjem prihajati ponje. Izgovori, zakaj pole še niso izpolnjene, so pač različni, toda večina je kriva mnogim nepotrebnim polem predvsem površnost. Zato mestno poglavarstvo spet prosi vse hišne gospodarje, naj brez odlašanja takoj razdele pole vsem strankam in jih spet vrnejo mestnim služiteljem, če še niso prišli ponje. Če je bil pa služitelj že brez uspeha spet v hiši, naj hišni gospodarji ne čakajo več in jih prosimo, naj pravilno izpolnjene vprašalne pole pošljejo sami mestnemu poglavarstvu, Mestni trg št. 2, nadst. vrata 44.

Ljubljansko gledališče

Drama: Začetek ob 20.

28. sept., četrtek: »Kacijanar«. Red četrtak.
29. sept., petek: zaprto.
30. sept., sobota: »Hudičev učenec«. Izven
1. oktobra, nedelja: »Kacijanar«. Znižane cene.
2. oktobra, ponedeljek: Zaprto.

Opera: Začetek ob 20.

30. sept., sobota: »Sabska kraljica«. Otvoritvena predstava. Premiereki abonma. Gostovanje Jo-sipa Gostica.
1. oktobra, nedelja: »Madame Butterfly«. Gostuje ga. Zlata Gjurgjenac. Izven. Znižane cene.
2. oktobra, ponedeljek: Zaprto.
3. oktobra, torek: »Manon«. Izven. Gostovanje ge. Zlate Gjurgjenac.

Drugi bodo imeli abonenti reda četrtke predstavo Medvedove žaložne »Kacijanar«. Delo predstavlja poskus ustvariti slovensko tragedijo ter elika zaroto in propad glavnega junaka Kacijanarja. Odlične igralske kreacije so posrečeno oživilo to naše domače delo.

Prva opereta, ki pride v letošnji sezoni na repertoar, bo Lehárovo delo »Škrjančkov glase« pod taktirko dirigenta Zebeta, v režiji Draga Zupana. Glavno partijo bo pela mlada, prikupna in zelo darovita Zagrebčanka Trbuhičeva. Premiera bo dne 7. oktobra.

Priglasen novih abonmentov sprejemajo v dramski pisarni (blagajni) še vedno vsak dan dopoldne in popoldne. Eventuelno zamujene predstave ee novim abonmentom nadoknadijo.

Gospa Zlata Gjurgjenac, ki uživa izredno velik ugled in popularnost pri našem gledališkem občinstvu, bo v prihodnjih dneh dvakrat gostovala v naši operi, in sicer v nedeljo zvečer, dne 1. oktobra. Pela bo naslovno vlogo v Puccinijevi operi Madame Butterfly. Znano je, da je prav v tej vlogi umetnica odlična. Drugo njeno gostovanje bo v torek zvečer v operi Manon. Za celodjeljsko predstavo Madame Butterfly so cene znižane.

Mariborsko gledališče

Sobota, 30. sept. ob 20: »Hlapec Jernej in njegova pravica«. Premiera. Slavnostna otvoritev na predstavo. Pred predstavo govor g. dr. Maksa Šnuderla.

Nedelja, 1. okt. ob 20: »Verigac«. Premiera.
Ponedeljek, 2. okt.: Zaprto.

Torek, 3. oktobra ob 20: »Cajski grofje«. Premiera.

Jubilej mariborskega gledališča ob 20 letnici njegovega delovanja se proslavi s tremi zaporednimi premierami slovenskih iger, ki so imele v tem času zelo dober uspeh. Proslava se prične v soboto, 30. t. m. ob 20 z nagovorom predsednika Umetniškega kluba g. dr. M. Šnuderla in premiere Cankarjevega »Hlapca Jerneja in njegove pravice« (v M. Škrbinkovi dramatičiji). V nedeljo sledi premiera Finžgarjeve »Verigec«, v torek, 3. oktobra pa se zaključí s premiero Kreftovih »Celjskih grofov«.

Predsednik angleške vlade je govoril

o poteku in končnem namenu
vojne proti Nemčiji

Predsednik angleške vlade Chamberlain je pred dvema dnevi imel svoj tretji vojni govor. V njem je obravnaval vsa važna vprašanja, ki se tičejo vojne in angleškega sodelovanja v njej. Takole je izjavil:

Moja prva dolžnost je danes v tem, da dam zbornici poročilo o drugem sestanku zavezniškega vrhovnega vojnega sveta dne 22. septembra, to pot na Angleškem. Sestanka so se udeležili Daladier, Dautry, general Gamelin in admiral Darnley v imenu Francije, in lord Halifax, lord Chatfield in jaz v imenu Velike Britanije. V veliko zadovoljstvo nam je bilo, da smo mogli Daladieru in njegovim tovarišem želeči dobrodošlico na naših obalah. Sestanek se je začel popoldne in nadaljeval popoldne. Ugotovili smo popolno soglasje s Francijo glede načrtov, ki naj jih izvedemo po našem poslednjem sestanku dne 20. septembra. Prav tako smo dosegli soglasje glede postopka za sodelovanje in izpolnitev dogovora glede oskrbe s strelivom.

Čast obrambi Varšave

Od moje poslednje izjave 20. septembra je učinek akcije sovjetske vlade na Poljskem postal očiten. Sovjetske čete so povsod naglo prodirale,

ogledale in patrolirale nad podmornicami s sodelovanjem vojne mornarice. Na sovražne podmornice smo izvedli več napadov. Veliki napredek glede vztrajnosti, hitrosti in učinkovitosti letalstva od zadnje vojne, je letalstvu omogočil, da more igrati kar najpomembnejšo vlogo v vojni proti podmornicam. Letalstvo, ki se udeležuje te vojne, se ne omejuje samo na ogledne polete, temveč je njegov pomen tudi v tem, da so stalne letalske patrulje zelo velika nevarnost za sovražne podmornice, če se pokazuje na morskimi gladinami. Prav tako je tudi obrežna patrolna služba kar najbolj podprla mornarico v vojni proti podmorniški nevarnosti.

Vojno sodelovanje
dominionov

Vlade dominionov zbirajo vse, kar je bistveno. Vojne ladje dominionov sodelujejo z našimi ladjami. Dominionске vojske se pripravljajo za službo po zahtevah, ki bi utegnile nastati. Letalska moč dominionov je pripravljena za čezmorsko službo. Sprito tesnega sodelovanja z dominioni nam je na razpolago čedalje večja možna streliva, eurovin in živeža.

začela vojna, Nemčiji odrezani njeni viri za oskrbo. Številke iz prvih treh tednov vojne kažejo, da smo zasegli okoli 265.000 ton blaga, o katerem je bilo jasno, da gre za tihotapstvo v korist Nemčije. V tej številki je 62.000 ton petroleja, 65.000 ton železne rude in 37.000 ton magnetne rude.

Nemška propaganda je bila medtem na delu in je trdila, da naše nadzorstvo nad tihotapstvom ne bo prav nič vplivalo na Nemčijo, ker je avtaristična država, nasprotno bomo pa popolnoma zaustili nevtralnno trgovino. Kar se tega tiče, naj navedem dejstvo, da smo že v začetku vojne razglasili, da nam je do tega, da upoštevamo trgovinske potrebe nevtralnih držav, in da bo britanska vlada rada preučila vsak predlog, ki bi ga nevtralne vlade utegnile poslati.

Zdaj potekajo prijateljski razgovori z več prijateljskimi vlada in upa britanska vlada, da bo v raznih primerih dosegla z njimi sporazume, ki bodo še bolj olajšali nadzorstvo nad tihotapstvom. Dejstva govore sama, a nevtralna javnost bo sama znala ločiti med našo jasno podano politiko in slabo prikritimi grožnjami Nemčije nasproti nevtralcem, grožnjami, ki so se pred nekaj dnevi uresničile, ker so Nemci potopili tri nevtralne ladje v okoliščinah, ki pomenijo jasno kršitev mednarodnega prava.

Blokada in preskrba Nemčije
z živežem

Nemška propaganda je mnogo govorila o uvrstitvi živeža v kategorijo pogojnega tihotapstva in zato so ljudje mislili, da izvajamo nezakonito

vzlic iskrenosti ob začetku dela takšnega ministertva, ki ima tako široko polje zadovoljiv delovni načrt. Z ozirom na željo, da dosežemo isti cilj ne bo težko dobiti popolno sodelovanje vseh slojev. Delavske strokovne organizacije so nas rešile težav, na katere smo naleteli v minuli vojni ter so nam mnogo pomagale.

Zel bi še povedati v spodnjem domu beed do o našem splošnem stališču do vojne. Nihče ne more dvomiti v to, da v moderni vojni zavisi končna zmaga od odločnosti, hrabrosti in vztrajnosti mož in žena. Nihče, ki pozna razmere naše države ne more dvomiti, kakšno je naše stališče v tem pogledu. Nikoli ni bil naš narod bolj zedinjen in bolj odločen, da odstrani stalno nevarnost nemškega naroda, katerega zadnja žrtve je bila Poljska. Mi in Francija smo šli v vojno, da sebe in svet osvobodimo te nevarnosti in francoski in angleški narod sta združena bolj kot kdaj v svoji odločnosti, da ta svoj cilj dosežeta.

Hudobno.

>No, kako se ti dopade slika moje žene?
>Prav dobro, je go'ovo trenuten posnetek.
>Zakaj?
>I no, ker ima usta zaprta.

Slabi časi.

>Ljubi moj prijatelj, vlomiti v blagajno dan-daneš ni nobena umetnost več, ampak v blagajni kaj najti.

To morje
bojnih ladij

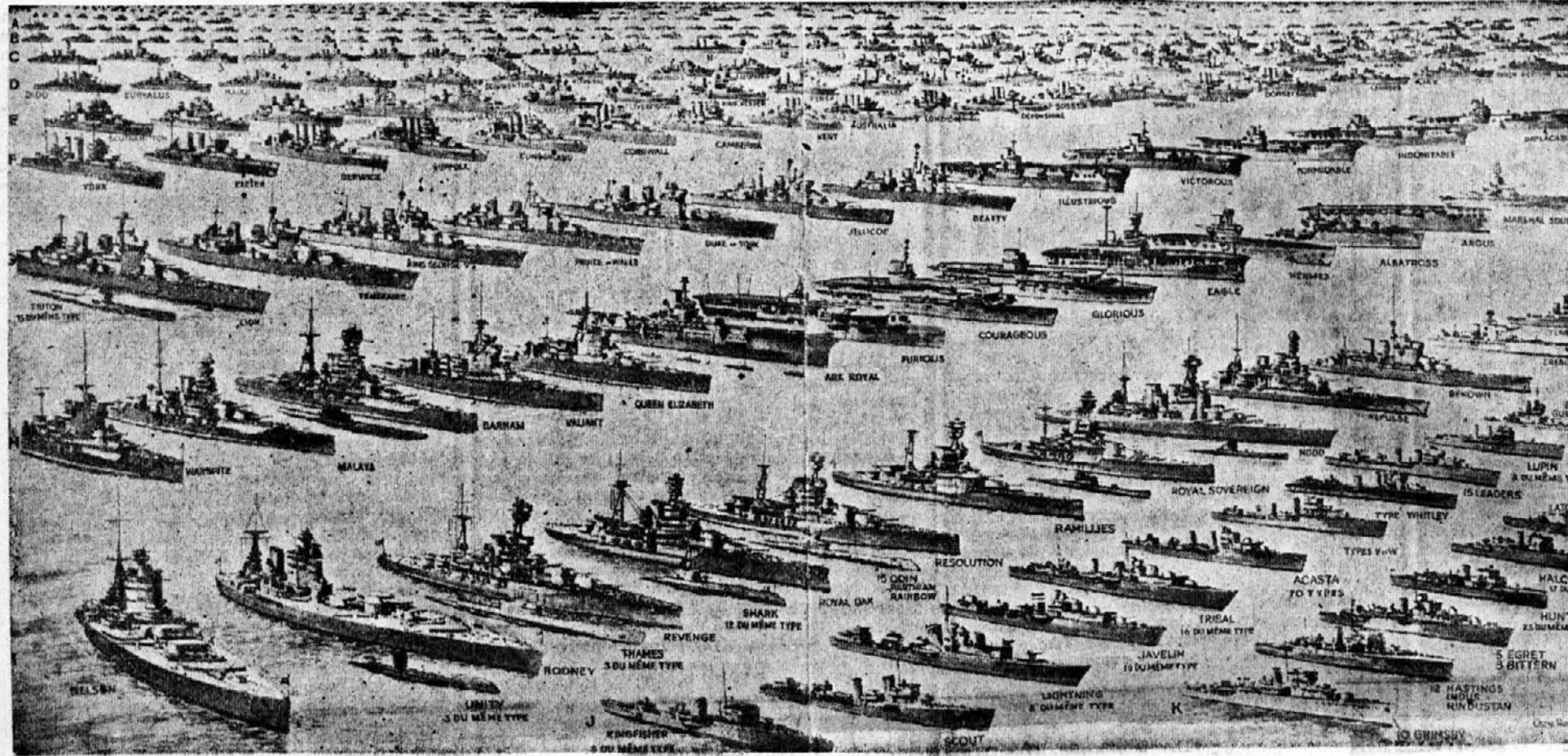
predstavlja sedanjo silo angleške vojnega brodnarstva, najmočnejše mornarice sveta.

Na sliki so samo tiste angleške bojne ladje, ki so že v službi. Velika številka enot, katere so dali v delo letos, ni med njimi. Slika predstavlja: Drobne pike na obzorju in ladije tvorijo brodnarstvo 171 kontra torpedovk, oboroženih transportnih ladij itd. Med njimi je oklepna v elron duke, admiralska ladja v slovitosti nemško angleški pomorski bitki pri Jutlandu 1918. — Naslednje vrste predstavljajo po vrstah:

a) 51 lovcev min in ogledniških ladij;
b) 39 ogledniških ladij in 2 polagalec mrež proti torpedom;
c) križarke starejšega porekla;
d), e), f) križarke;
g) linijske ladje in letalono-silke, med njimi največja in najmodernejša Ark Royal;
h) spremne ladje za letalono-silke;
i) linijske ladje, bojne križarke in podmornice;
j) patrolne ladje, torpedovke, spremljevalke in topničarke;
k) spremljevalke, polagalec in lovci min.

Številke pri imenih v zadnjih vrstah pomenijo, da ima angleška mornarica od vsakega tipa ladij po toliko in toliko primerov. Tako na pr. tri podmornice vrste Unity ali pa 10 torpedovk vrste Scout itd.

«Hood» v vrsti i) je z 42.100 tonami največja bojna ladja na svetu. Bojni ladje kakor »Nelson» ima angleška mornarica dve, kakor »Royal» in »Sovereign» pet. Ladij kakor je »Lion» v vrsti g) tri, z nosilnostjo po 40.000 ton.

23. septembra je pa izšlo v Moskvi nemško-sovjetsko sporočilo, da sta nemška in sovjetska vlada določili razmejitveno črto med Nemčijo in sovjetsko Rusijo, črto, ki gre s severa naravnost na jug od Vzhodne Prusije čez Varšavo do točke, kjer se stikata madžarska in slovaška meja.

Potrebno je pripomniti, da so s to črto prišle sovjetske vojaške sile do samih varšavskih predmestij, pod sovjetsko nadzorstvo je pa prišlo večji del Galicije in poljskih petrolejskih vrelcev. Nedavna poročila sovjetske vojske pravijo, da so sovjetske čete že zasedle vse ozemlje, določeno jim po tem sporazumu, namreč področje, ki obsega več kot polovico poljske republike. V takšnih okoliščinah seveda poljske armade, v zaledju in na fronti niso mogle braniti svoje države. Toda poljski narod še ni opustil boja in ves svet je globoko presunjen od veličastnega junštva branilcev Varšave in polotoka Hela, branilcev, ki se še zmerom upirajo nemškemu vojaštvu, ki jih obkoljuje, kljub neusmiljenem in neprestanem bombardiranju.

Angleško letalstvo v boju
s podmornicami

Na zahodni fronti so se Francozi uspešno upirali čedalje odločnejši nemški akciji in obdržali vse zavzete postojanke. Letalstvo nadaljuje

Namen ministrstva
za gospodarsko vojno

Dovolite mi, da podam poročilo o delovanju ministrstva za gospodarsko vojno.

To ministertvo bo opravljalo posle, ki jih je v prejšnji vojni imelo ministertvo za blokado. Toda medtem ko se je to ministertvo ustanovilo šele leta 1916, smo ministertvo za gospodarsko vojno organizirali zadnji dve leti, osebje, potrebno temu ministertvu, smo pa izbrali že pred več meseci. Glavni cilj tega ministertva je, da zanesemo zmogoč gospodarstvi Nemčije, da se ji onemogoči vojna. Za vsakega človeka, ki je na fronti, je treba imeti mnogo ljudi v zaledju, ljudi, ki izdelujejo vojno orožje. Če Velika Britanija lahko onemogoči Nemčiji uvoz eurovin, važnih za poslovanje njene vojne industrije, bo uspeh tega v tem, da bo prizadeta njena moč za nadaljevanje sovražnosti.

265.000 ton nemškega blaga
zaplenjenega

Potrebno je izgovoriti besedo ali dve o opominu proti pretiranemu optimizmu. Nemčija je ima zaloge raznih eurovin, katerih uvoz ji je potreben, zato ni pričakovati naglih uspehov od ministrstva za gospodarsko vojno. Toda naša oblast na morju pomeni, da so od tistega dne, ko se je

in nečloveško blokado. Toda v tem pogledu blokada ni prav nič drugačna, kakor obleganje na kopnem in vendar ni nikdar nihče predlagal, da bi moral poveljnik oblegovalcev dovoliti obleganecem, da se jim neovirano prinaša hrana. Vsekakor je nemška vlada poslednja, ki bi smela prihajati na dan s takšnimi obtožbami v času, ko njene podmornice napadajo vse ladje, namenjene na naše otoke, in ne poznajo nobenega človečanstva in pravil podmorniškega vojevanja, čeprav se je nemška vlada slovesno obvezala, da bo ta pravila spoštovala.

Preureditev industrije

Vsa naša industrija stremi dejansko, bodisi že posredno ali neposredno za tem, da pomaga pri izdelavi vojnih potrebščin. Vlada je pripravljena ukreniti vse, kar bi utegnilo biti potrebno, da pridobimo dobro voljo naroda za to sodelovanje.

Sodelovanje vsega angleškega
ljudstva

Imamo namen ustanoviti pokrajinske posvetovalne odbore, v katere bi stopili ne samo poslovni ljudje iz teh pokrajin, temveč tudi zastopniki delovnega ljudstva. Zastopniki delovnega ljudstva bodo pri svojem sodelovanju popolnoma enakopravni. Pri vsem tem ni vedno lahko izdelati na-

Program radio Ljubljana

Cetriek. 28. sept.: 12. Koznaški pesmi (plošče) — 12.45 Poročila — 13. Napovedi — 13.30 Salonski kvartet — 14. Napovedi — 15. Poster spored Radij. orkestra — 15.40 Dramski in slovesni spored v prihod. letu (g. prof. Fr. Koblar) — 19. Napovedi, poročila — 19.30 Deset minut zabave — 9.40 Nac. ura: Nove smeri v slov. glasbi, II. del. D. M. Šijanec, Ljublj. — 20. Zdravice in vesele pesmi poje g. Vekoslav Janko, na harmoniki spremlja g. A. Stanko — 20.45 Reprodukcijski koncert simfonice glasbe (Simfonia) — 22. Napovedi, poročila — 22.15 V odhidi 1. ra Radij. orkestra.

Petek, 28. sept.: 12. Koznaški pesmi (plošče) — 12.45 Poročila — 13. Napovedi — 13.30 Opoldanski koncert Radij. orkestra — 14. Napovedi — 15. Zenska ura: Otok in cesta (g. Zora Orel) — 15.30 Otok pri tihkih (plošče) — 15.40 Prosvetni radijski spored v prihod. letu (g. rav. Vinko Zor) — 19. Napovedi, poročila — 19.30 Zanimivosti — 19.40 Nac. ura: Naši književni časopisi (Zivko Milečević, Bgd) — 20. Pevski koncert zbora »Ljubljanski Zvon« — 20.45 Koncert Radij. orkestra — 22. Napovedi, poročila — 22.30 Angleške plošče.

Drugi programi

Cetriek. 28. septembra: Belgrad: 20. Humor — 21. Nar. pesmi. — Zagreb: 20. Igra — 20.30 Kom. konc. — Praga: 20. Kantata o sv. Vavilavu. — Sofija: 20. Simf. konc. — 21. Vok. konc. — Ankara: 19.30 Turška gl. — 20.45 Operetna gl. — 21. Ork. konc. — 22.30 Jazz. — Berolmster: 20.15 Nar. pesmi — 21.35 Ork. konc. — Bukarešta: 19.35 Simf. konc. — 21.25 Plesna gl. — Horthy: 20.05 Zbor — 21.15 Nar. gl. — Trst-Milan: 17.15 Vok. konc. — 21. Igra — 22.30 Napolitanske pesmi. — Rim-Bari: 21. Opera — Viljem Ratcliff. — Florencia: 20.30 Instr. konc. — 21.10 Igra — 21.30 Izbrana gl. — Oslo: 20. Simf. konc. — Reykjavik: 20.30 Laska gl. — 21.40 Instr. konc. — 22.05 Ork. konc. — 22.35 Nabožna glasba.

Lojze Pajtlar:

BEG IZ TUJSKE LEGIJE

Pogreb so odložili za danes, da bo nevarnost minila. Zdaj nismo mogli pogrešati nobenega vojaka, da bi kopal jame.

Pokrili smo mrtve tovariše s šotorovino in jo obtežili s kamenjem, da ne bi mogli do trupel šakali, potem smo jo mahnil nazaj v tabor.

To jutro smo dobili izvrsten zajtrk: toplo kavo, čokolado in mnogo ruma. Stari legionarji so pravili, da je to zanesljivo znamenje, da bomo zdaj napadli.

Po končanem zajtrku nam je naznanil podpolkovnik, da bomo kazbo napadli. Vsi so tega bili veseli, zato smo z glasnimi krikli odobraval njegovo odločitev. Prišla je ura maščevanja in konec tega čakanja. Vsakdo je že komaj čakal, da bi se nehali to mučno obleganje. Ko so Arabci še sedaj niso hoteli podati, nam pa ni vse skupaj prineslo nič drugega, kot smrt mnogih tovarišev in pa vedno negotovost, da to bo na straži zaklal zavraten Arabec.

Začeli smo se pripravljati za napad. Vse tireurje in tirailleurje so postavili častniki na eno stran kazbe. Topove so

postavili pred vrata, da bi jih razbili, preden bi nasočila pehota z bajoneti.

Ob pol osmih smo začeli streljati in smo neprenehoma streljali do osmih. Konec streljanja je bilo znamenje, da napade pehota.

Med streljanjem se ni pokazal niti en Arabec na obzidju. Naši strelci so kar brisali tisti osiveli omet na kazbi, ki se je držal zidov. Nadzidki so pod evinčeno ploho odkruli padali na tla. Če bi kateri Arabec le za trenutek pomolil glavo, mislim, da bi mu jo v trenutku razneslo.

Ko smo nehali s streljanjem, so častniki zabrligali an piščalke, pehota se je dvignila iz jarkov in hitela z »bajonetne au canon« (z nasajenimi bodali) proti kazbi.

Arabei so se zdaj takoj pokazali na obzidju in začeli streljati na legijo tako, da je bila vsa kazba naenkrat zagrnjena v dim, iz katerega so pobliškavali strelci.

Marsikateri legionar se je na mestu ustavil, spustil puško, se zavrtel okoli svoje ose in se počasi, počasi zleknil po tleh. Drugi zopet je v diru, kakor da bi

se spodtaknil, padel po tleh in se ni več gnil.

Bilo je hudo gledati to cepanje od daleč. Hudo, kakor moreče sanje...

Tedaj smo dobili zopet povelje za streljanje. Streljali smo čez pehoto, ki je v divjem diru drla do obzidja kazbe. Kakor hitro smo začeli streljati na Arabce, so se ti epet skrili za obzidjem.

Ko je pehota dosegla obzidje, smo prenehali z ognjem, na povelje pograbilci vsak svoje orožje in se zaglali za pešci.

Prvi oddelek, ki je imel nalogo, da skozi vrata vdere v kazbo, je bil oborožen z revolverji in je poleg vsega drugega orožja imel vsak vojak v torbi polno granat, da bi ob prvem navalu na vhod takoj napodili Arabce v notranjost kazbe. Vrata je bilo že prej razbito topnitivo, toda od pordit se je naredila nekakšna barikada, izza katere so Arabci divje streljali na nasakovalce. Ti so začeli metati granate vanje in z njimi kar pomedli Arabce in barikado.

V nekaj trenutkih je bil vhod prost in tedaj je vdrla vsa pehota v notranjost. Tam se je razvil boj na nož. Tudi tireurji smo morali strojno pušiti pred obzidjem in poseči v boj z revolverji, samo težki strojničarji so ostali pri svojem orožju. Moj oddelek je vodil podnadnik-Italijan.

Hodniki v kazbi so bili tako ozki, da nas ni moglo več iti vstrij, kakor le po dva in dva. Zavili smo na deeno stran kazbe, in zasledovali skupino

Arabecev, ki so venomer streljali nazaj.

Vse je šlo z blazno naglico, kakor splošen film. Tik mene je tovariš, ki je prestal že ne vem koliko bojev, a dotle še ranjen ni bil, zakričal, epustil orožje iz rok in se prijel za čelo.

Ozrl sem se in videl, da mu s čela v drobnem curku teče kri po licu. Naslednji trenutek je bil mrtev.

Nisem mu utegnil niti stisniti roke. Samo njegov zadnji ostekleneli pogled sem ujel, potem smo morali dalje.

Arabei so skušali priti čez kazbo, da bi pobegnili na drugi strani ven, a jim je drugi oddelek, ki je prišel med tem časom naokrog, zastavil pot. Ko so videli, da je vsak odpor zastonj, so se brez boja udali.

Najbolj erdito se je branila skupina Arabceev na golem prostoru vrh kazbe, nekakšnem stolpu, ki ga je nasakovala vsa kompanija. Branili so se, dokler niso vsi poginili, ker so začeli metati med vse granate.

Bil je grozen pogled, ko je začelo mesti po zraku razmesarjene ude, kri in cunje!

Vsi drugi Arabci so se sami udali, še preden smo pregledali vse kazbo. Prihajali so iz kotov in nosili puško s kopitom navzgor v znamenje, da se hočejo udati.

Kakor bogovi maščevanja smo pridirjali z revolverji in granatami v rokah, drugi pa s puškami in dolgimi bajoneti vse kazbo in se prepričali, da ni no-

benega Arabca več, ki bi se še upal z orožjem v roki ustavljal. Zbrali smo jih eredi dvorišča in jih zginali z ženami in otroki vred v deeni kot kazbe in okrog in okrog postavili straže.

Takoj nato smo pobrali vse ranjene in mrtve tovariše in jih znosili na aredo dvorišča.

Ker je bil napad izvrteno pripravljen, pa tudi ker smo imeli daleč boljše orožje kot Arabci — saj niso imeli nobenega avtomatičnega streljala — smo imeli še majhno število izgub. Ugotovili smo, da je bilo pri napadu ubitih petnajst legionarjev, štirje hudo ranjeni, izmed katerih sta pozneje umrla dva, 27 pa jih je bilo malo ranjenih.

Ena skupina je bila določena, da z Arabci pokopje mrtve tovariše, druga skupina pa mrtve Arabce.

Tireurji smo morali zbrati vse zaplenjeno orožje, ga znesti na kup, odbrati dobre puške, katere naj bi bataljon vzel s seboj, druge pa sežgati.

Naš plen je bil precej velik: kakih 150 pušk je bilo še prav dobro ohranjenih; bile so to vsake vrste, španske, avstrijske, francoske, med temi so bile tudi puške, ki so jih Arabci vzeli za klani straži. Pokvarjene in pa stare arabske puške na kreslini kamen smo pa kar eredi dvorišča na grmadi zažgali.

Naročajte »Slovenski dom« !